

Karp, Hanna

Maski sekt : strategie sekt i nowych ruchów religijnych w obliczu komercjalizacji rynku religijnego na przykładzie Kościoła Scientologicznego

---

Kultura Media Teologia 3, 21-32

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Hanna Karp

Maski sekt

Strategie sekt i nowych ruchów religijnych w obliczu komercjalizacji rynku religijnego na przykładzie Kościoła Scjentologicznego

STRESZCZENIE:

ARTYKUŁ STANOWI SPOJRZENIE NA SEKTY I NOWE RUCHY RELIGIJNE Z PERSPEKTYWY KOMERCJALIZACJI RYNKU RELIGIJNEGO. ORGANIZACJE RELIGIJNE PRZYPOMINAJĄ DZIŚ BARDZIEJ AGENCJE RYNKOWE, KTÓRYCH TRADYCJE I PRAKTYKI DUCHOWE ZMIENIAJĄ SIĘ W ARTYKUŁY KONSUMPCYJNE, ZAŚ GŁÓWNA CZĘŚĆ AKTYWNOŚCI ORGANIZACJI RELIGIJNYCH I ICH LIDERÓW ZDOMINOWANA ZOSTAJE PRZEZ LOGIKĘ EKONOMIKI RYNKOWEJ. KOŚCIOŁY I SEKTY PRZYKRYWAJĄ SVOJĄ DOKTRYNĘ I NAUKĘ SZYLDAMI STOWARZYSZEŃ, FUNDACJI, KURSÓW I TERAPII. EGZEMPLIFIKACJĘ TEJ TEZY STANOWI PRZEDSTAWIONY I OPISANY W ARTYKULE KOŚCIOŁ SCJENTOLOGICZNY ZAŁOŻONY PRZEZ RONA L. HUBBARDA.

SŁOWA KLUCZOWE:

SEKTY, INKULTURACJA, SCJENTOLOGIA

ABSTRACT:

THE ARTICLE PRESENTS A LOOK AT SECTS AND NEW RELIGIOUS MOVEMENTS, FROM THE PERSPECTIVE OF COMMERCIALIZATION OF THE RELIGIOUS MARKET. THE AUTHOR POINTS OUT THAT MANY OF TODAY'S RELIGIOUS ORGANIZATIONS OPERATE LIKE MARKETING AGENCIES, AS THEIR TRADITIONS AND SPIRITUAL PRACTICES HAVE BECOME CONSUMER GOODS. THE KEY THESIS OF THE ARTICLE READS AS FOLLOWS: 'SOME OF THE ACTIVITY OF THE RELIGIOUS ORGANIZATIONS AND THEIR LEADERS IS DOMINATED BY THE LOGIC OF THE MARKET ECONOMICS'. CHURCHES AND SECTS COVER THEIR DOCTRINES AND TEACHINGS UNDER THE AEGIS OF DIFFERENT ASSOCIATIONS, FOUNDATIONS, TRAINING COURSES AND THERAPIES. THE CHURCH OF SCIENTOLOGY, FOUNDED BY RON L. HUBBARD, IS DESCRIBED IN THE ARTICLE AS A EXEMPLIFICATION OF THE A.M. THESIS.

KEYWORDS:

SECTS, INCULTURATION, SCIENTOLOGY

Sekty i nowe ruchy religijne ulegają ciągłej metamorfozie. Zmieniają nazwy, sposoby działania, struktury i liderów. Wiele organizacji religijnych przypomina dziś w swoim działaniu agencje rynkowe, a ich duchowa oferta - artykuły konsumpcyjne. Dużą część aktywności organizacji religijnych i ich liderów zdominowana zostaje przez logikę ekonomiki rynkowej¹. Logika ta powoduje, iż Kościoły i sekty przykrywają swoją doktrynę i naukę sztyldami stowarzyszeń, fundacji, kursów, terapii, warsztatów. Egzemplifikację tej tezy stanowi przedstawiony i opisany w tym artykule Kościół Scjentologiczny założony przez Rona L. Hubbarda. W artykule podjęta została próba opisu powyższych strategii ekspansji sekt i nowych kościołów w charakterystycznych obszarach ich działań.

Strategie kulturowo-religijnej infiltracji

Sekty wywodzące się z kultury i cywilizacji innej niż zachodnia inaczej tłumaczą sprawy małżeństwa, rodziny, roli kobiety czy zagadnień wokół spraw ostatecznych, religijnego kultu, roli i znaczenia duchownych. Ich odmienność i egzotyka budzi społeczne emocje, zaś ich publiczny wizerunek kreują media, nierzadko popularyzując obraz płaski i niepogłębiony. Liderzy i przywódcy nowych religii potrafią dobrze poruszać się w rzeczywistości kultury konsumpcyjnej Zachodu. Wykorzystują słabe punkty zastanej kultury i religii dominującej, nieczytelność jej religijnych symboli, niekomunikatywność religijnego języka, czy niechęć wobec duchownych. Proponują podjęcie próby popularyzacji wiary czy translacji języka kościelnego na język potoczny. Tworzą też własne propozycje wspólnot ze świeckimi liderami i próbują nawiązać kontakt z lokalnymi wspólnotami kościelnymi. Oddziałując na wybrane obszary kulturowe, penetrują określone dziedziny literatury, sztuki, przemysłu wydawniczego, zarówno książkowego jak i muzycznego - oferując liczne pozycje zwykle z dziedziny poradnikowej.

Znaczna część sekt wykorzystując strategię społecznej infiltracji, stosuje techniki urozmaicenia, readaptacji kameleona oraz inkulturacji. Metoda urozmaicenia ma generować liczne wariacje opisu i odrzucać każdą zdecydowaną i wyrazistą charakterystykę opisu ich praktyk i doktryny. Readaptacja kameleona proponuje warianty uzyskiwania akceptowalnych przez odbiorcę form nowych ruchów - jako przyjaznych, niegroźnych i swojskich. Technika inkulturacji prowadzi do progresywnego nasycania licznych obszarów społecznych własną praktyką i nauką, w celu rosnącej akceptacji społecznej i szacunku dla własnych kościołów i wspólnot².

Rynkowa orientacja

Własną naukę i „logo” nowe kościoły propagują na różnorodne sposoby. Imprezy otwarte i utrzymane w formie popularnej są obliczane na uczestnika masowego. Wykorzystuje się tu różne formy reklamy, organizowane są kursy, targi, akcje charytatywne i festiwale propagujące treści nauczania w wersji *light*³. „Importowane” wspólnoty, obce pol-

¹ P. L. Berger, *Święty baldachim. Elementy socjologicznej teorii religii*, Kraków 1997, s. 186.

² R. N. Baer-S. Rouvillois, *W matni New Age. New Age-kultura i filozofia*, Kraków 1996, s. 238.

³ Por. H. Karp, *Cuda na sprzedaż. Oblicza polskiej transformacji*, Toruń 2008.

skiej kulturze i niewpisujące się w polskie tradycje religijne, doskonale potrafią odpowiedzieć na potrzeby rynku, religijnego pluralizmu i religijnej tolerancji⁴. Jak zauważają socjologowie religii, duchowe praktyki zmieniają się w towary. Muszą być sprzedane.

Ta rynkowa orientacja podyktowana jest zmianami, jakie zachodzą wśród ich potencjalnych zwolenników, którzy oczekują oferty rynkowej także w sferze sacrum. Przyjrzyjmy się zatem bliżej temu, w jaki sposób nowe kościoły próbują zdobyć zainteresowanie i przyciągnąć swoich wyznawców na rynku religii. Z racji ograniczeń formalnych proponują skupić się na jednym wybranym środowisku i sposobach, w jaki przystosowuje się ono do bieżących potrzeb. Będzie to Kościół Scjentologiczny, który z sukcesem wykorzystuje strategię społecznej infiltracji i stosuje wspomniane techniki: urozmaicenie, readaptację kameleona i inkulturację.

Dynamika preferencji konsumenta

Założyciel Kościoła Scjentologicznego, Amerykanin Ron L. Hubbard, zauważył: „Pisanina po słowie za centa jest śmieszna. Jeśli człowiek naprawdę chce zarobić milion dolarów, musi założyć religię”⁵. Ta konstatacja pochodzi z 1949 r., w sześć lat później (w 1955 r.) R. Hubbard zakłada w USA własny kościół. Nie przypadkiem jedna z najpopularniejszych broszur Kościoła Scjentologicznego nosi tytuł *Droga do szczęścia* i składa się z 21 rozdziałów wypełnionych złotymi radami i wskazówkami⁶. Jej tytuł uwzględnia tak zwaną dynamikę preferencji zgłaszanych przez konsumenta. Ponieważ tym, co próbują znaleźć poszukujący w różnych wspólnotach, jest recepta na szczęśliwe życie i zdrowie, również „biblia” Kościoła Scjentologów *Dianetyka*⁷ w podtytule zawiera informację, iż jest Współczesną nauką o zdrowiu umysłowym (w Polsce wydana w 2002 r. przez Oficynę Wydawniczą Panteon). W czasach, gdy jednym z najbardziej poszukiwanych towarów są recepty pozwalające na szybkie i bezbolesne uporządkowanie osobistego chaosu i osiągnięcie sukcesu, taki podtytuł stanowi odpowiedź na potrzeby „konsumentów”. Dianetyka, jak każdy towar w dobrej kampanii reklamowej, rekomendowana jest przez sławy show-biznesu, m.in. przez Johna Travoltę. Gwiazdor zapewnia: „Dianetyce zawdzięczam osiągnięcie sukcesu”⁸. Jednym ze stałych działań marketingowych Kościoła Scjentologicznego jest goszczenie w swoich szeregach amerykańskich gwiazd ze świata muzyki i filmu, m.in.: Priscilli Presley, Demi Moore, Bruce’a Willisa, Toma Cruise’a, Nicole Kidman, Mimi Rogers czy Anne Archer. W świecie filmu mówiono o otwarciu o tym, że to właśnie scjentolodzy umożliwili Johnowi Travolcie powrót na ekrany w filmie *Pulp Fiction*. Inny film fantasy z udziałem Travolty - z 1996 r. w reż. Jona Turteltauba - Fenomen (w 37. urodziny na skutek ujrzenia błysku tajemniczego światła życie bohatera filmu

⁴ M. Zimniak-Hałajko, *Raj oswojony. Antropologia nowych ruchów religijnych*, Gdańsk 2003, s. 18.

⁵ G. A. Mather-L. A. Nichols, *Słownik sekt, nowych ruchów i okultyzmu*, Warszawa 2006, s. 396.

⁶ Por. *Le Chemain du Bonheur. Le Bon sens pour etre hereux*, Copenhague 1990, New Era Publications International Aps - angielska wersja tej publikacji scjentologów nosi tytuł: *The Way to Happiness*.

⁷ Ron L. Hubbard, *Dianetyka. Współczesna nauka o zdrowiu umysłowym*, Wrocław 2002.

⁸ Tamże, s. 2.

ulega transformacji) część krytyki filmowej uznała za promocję scjentologii. W 2008 r. w Ameryce powstał film pod tytułem *Chemical Wedding*, będący opowieścią o sataniście Aleisterze Crowleyu i okultyście Jacku Parsonsie⁹. Parsons przewodził Łoży Agape, amerykańskiemu oddziałowi Crowleyowskiego O.T.O. Tam przeprowadzał magiczne rytuały m.in. z Ronem L. Hubbardem, późniejszym założycielem Kościoła Scjentologicznego. Historia ta to kolejna komercyjna popularyzacja kręgu twórcy dianetyki.

Ekspansja scjentologów

Jeden z eks-scjentologów, Niemiec Norbert Potthoff, kiedy już opuścił szeregi tej wspólnoty, pytał: „Do jakich czynów zdolna jest scjentologia, czego się dopuszcza wobec ludzi, którzy tak jak ja zapisali się niegdyś na niewinnie wyglądające kursy samodoskonalenia?”. W ciągu siedmiu lat przynależności do sekty Potthoff poznał, jak sam mówi, jej „pseudoreligijny obłęd, nastawienie na zysk, wyrafinowane psychotechniki, strategię władzy międzynarodowego zarządzania”¹⁰. Tak jak Potthoff, do scjentologów trafia wielu poszukiwaczy nowej jakości życia. Szacuje się, że np. w Niemczech jest ich ok. 12 tys.¹¹. We Francji zwolenników Kościoła Scjentologicznego jest ok. 30 tys., a prawdziwym bastionem scjentologii jest Wielka Brytania – organizacja scjentologiczna ma tam ok. 360 tys. członków. To w Saint Hill mieściła się początkowo międzynarodowa siedziba całej organizacji. Wielu adeptów scjentologii spotkamy także w krajach skandynawskich. Ogółem scjentolodzy prowadzą ponad 700 ośrodków w 65 krajach świata. W 1985 roku, na rok przed śmiercią Hubbarda, cały ruch z międzynarodową siedzibą w Los Angeles liczył ok. 3 mln osób¹². Rozwojowi organizacji nie szkodzą zbyt towarzyszące jej zawirowania i skandale. Nawet to, że jedno z pięciorga dzieci Hubbarda, syn Ronald DeWolf, zmieniło nazwisko i wyparło się ojca, uznając go za jednego z największych oszustów stulecia¹³.

---

⁹ Jack Parsons, właśc. John Whiteside (1914–1952) – naukowiec i okultysta, członek Ordo Templi Orientis, jeden z pierwszych amerykańskich uczniów Aleistera Crowleya, uprawiał magiczne praktyki. Uczestniczył m.in. w Operacji Babalon, którą na początku 1946 r. przeprowadził wraz z Ronem L. Hubbardem i Marjorie Cameronem. Ich magiczne działanie miało na celu splodzenie Antychrysta. Parsons był współzałożycielem Laboratorium Napędu Odrzutowego (Jet Propulsion Laboratory - JPL), jednego z centrów badawczych NASA w Kalifornii i badaczem California Institute of Technology. Jego odkrycia przyczyniły się do wynalezienia paliwa stałego do rakiet. Zginął tragicznie, padając ofiarą wybuchu w swoim laboratorium. Jeden z kraterów na Księżycu został nazwany jego nazwiskiem, por. D. Misiuna, *Antychryst, seks i kosmici*, http://209.85.129.132/www.okultura.pl/texts/odrodzenie.magii/rozdz.VI.html+jack+parsonslang_pl, (2009. 11. 07).

¹⁰ N. Potthoff, *W labiryncie scjentologii*, Katowice 2001, s. 15.

¹¹ *Mniej scjentologów w Niemczech*, Ekumeniczna Agencja Informacyjna, <http://www.psychomanipulacja.pl/akt/96.htm>, (dostęp 30.11.2009 r.).

¹² G. A. Mather -L. A. Nichols, *Słownik sekt, nowych ruchów religijnych i okultyzmu*, Warszawa 2006, s. 397.

¹³ Tamże.

Kościół Scjentologii w Polsce

Scjentolodzy trafili także do Polski, gdzie pojawili się w 1991 r. Oddział monachijski Kościoła Scjentologicznego rozpoczął prelekcje we Wrocławiu, następne miały miejsce w Gdańsku, Krakowie i Warszawie. W roku 1995 niepowodzeniem zakończyła się próba legalizacji organizacji w MSWiA. W 1997 r. scjentolodzy powrócili jako „humanitarni wolontariusze”, zaznaczając swoją obecność szczególnie podczas powodzi na Dolnym Śląsku. W grudniu 2006 r. zostało otwarte Krajowe Centrum Humanitarnych Wolontariuszy, którego przedstawicielem była 26-letnia działaczka młodzieżówki PSL¹⁴. Scjentolodzy w Polsce wydają szereg broszur promujących swoje religijno-psychologiczne nauki, mają własne wydawnictwa, prowadzą stronę internetową, organizują kursy, angażują się w opiekę zdrowotną, biznes, naukę, rozrywkę. Organizują w większych miastach wykłady i seminaria (Wrocław, Kraków, Warszawa, Gdańsk, Lublin, Białystok). Nie udało im się jednak jak dotąd zarejestrować jako związek wyznaniowy, choć we Wrocławiu zarejestrowano Centrum Dianetyki. Obecnie działają jako stowarzyszenia, organizacje i spółki zajmujące się m.in. odnową psychiczną, psychoterapią, kursami komunikacji. Rozsyłają swoje publikacje, np. broszurę „Droga do szczęścia”¹⁵.

Werbunek odbywa się w różnych nietypowych miejscach, np. księgarniach New Age, sprzedawcy polecając książki, zapraszają na spotkania scjentologów¹⁶.

Zwolennicy scjentologii prezentują ją jako nowoczesną „filozofię religijną stosowaną”, lub filozofię praktyczną i „coś do zrobienia”, co ma uzupełniać dotychczasowe tradycyjne religie. Scjentolodzy proponują drogę do osiągnięcia szczęścia, sukcesy zawodowe i osobiste. Jest jednak warunek - bezkrytyczna akceptacja specyficznej doktryny. Pod pozorami neutralności światopoglądowej głoszona jest misja o nowym społeczeństwie, które ma odzyskać stan Thetanów obdarzonych mocą boską. Odzyskanie takiego stanu nie jest jednak możliwe bez gotówki. Osiągnięcie stanu piątego poziomu „Działającego Thetana” (*Operating Thetan*) to koszt ok. 80 tys. dolarów. To stan świadomości doskonalszy od świadomości Chrystusa, który zdaniem Hubbarda nie był OT¹⁷.

Szyldy scjentologów

Scientology Church - najbardziej dochodowy ruch kultowy w USA; z sukcesem zaadaptował techniki marketingu stosowane w świecie ekonomicznym. W błąd wprowadza sama nazwa kościoła sugerująca naukę, poznanie *scio* (łac.) i wiedzę *logos* (gr.), a w rzeczywistości scjentologia posługuje się specyficzną Hubbardowską nowomową i „nowomyśleniem”. W błąd wprowadza także scjentologiczna doktryna, w której występują liczne odwołania nie tylko do buddyźmu czy taoizmu, ale także do ewangelicznych zasad chrześcijaństwa¹⁸.

¹⁴ Wójcik M., W *PSL wiedzę, że jestem scjentologiem*, „Dziennik”, 10.04. 2007, s. 7.

¹⁵ M. Agnosiewicz, *Scjentologia nie jest nedorzeczna*, <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1400>, (dostęp 30.11. 2009).

¹⁶ M. Miller (red.), *Sekta made in Poland*, Warszawa 2007, s. 81.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Por. H. Karaś, *Quo vadis Nowa Ero? New Age w Polsce*, Warszawa 1999, s. 209-219.

Scientology Church posiada rozbudowaną wieloszczeblową strukturę organizacyjną, przypominającą struktury militarne m.in. ze względu na nazwy poszczególnych szczebli i uniformy organizacyjne członków. Ma także wiele afiliowanych przy nim organizacji: *Author Services Incorporated, Advanced Organization Saint Hill, Bridge Publication, Concerned Businessmen's Association of the UK, Narconon, New Era Publications, Saint Hill Foundation, Sea Org, Way to Happiness Campaign*.

Dianetyka, *dia* (gr.) i *nous* rozum, dosłownie przez rozum, przedstawiana jest jako technologia uzdrowienia duchowego. Według zwolenników, jako technika abstrahuje od religii, kościoła oraz jakiegokolwiek ideologii lub wiary. „Dianetyka nie jest psychiatrią, nie jest psychoanalizą, nie jest psychologią, nie jest hipnozą - jest nauką o umyśle”, wyjaśniał sam Ron Hubbard¹⁹.

Kościół Duchowej Technologii - odłam Kościoła Scjentologii utworzony przez Normana Starke'a, który po śmierci (1986 r.) Rona L. Hubbarda przejął po nim część materialnej schedy. Drugą osobą, która zarządza częścią finansowego imperium scjentologów, jest David Miscavige. Scjentolodzy posługują się jeszcze m.in. takimi szyldami jak Kościół Nauki o Wiedzy, Stowarzyszenie Duchowe Kościoła Scjentologicznego.

Organizacje i stowarzyszenia scjentologiczne

ABLE (Association for Better Living and Education) organizacja, której zadaniem jest kwestionowanie autorytetu państwa i zorganizowanego społeczeństwa, np. związków zawodowych, systemu oświaty, policji, itd. Kontroluje wszystkie zakonspirowane organizacje tego sektora władzy. Poprzednikiem *ABLE* było *Social Cordination (SOCO)*²⁰.

AO (Advanced Organisation) organizacja międzynarodowa, której zadaniem jest kontrola organizacji narodowych i kierowanie nimi.

Citizen's Commission on Human Rights (CCHR), organizacja ochrony praw człowieka. Organizuje m.in. wystawy poświęcone ochronie praw człowieka, np. w siedzibie parlamentu w Moskwie organizacja prezentowała wystawę zatytułowaną Prawo, Społeczeństwo i Psychiatria.

Departament 20 i OSA (Office for Special Affair), organizacja posiada własny wywiad i kontrwywiad, zorganizowane do obrony przed wrogami i do kontroli prasowych publikacji o scjentologii. Wywiad zbiera m.in. informacje o ważnych osobistościach: ministrach, sędziach, szefach policji, duchownych innych kościołów. Mogą być one wykorzystane do kontroli wpływowych ludzi, którzy mogliby przeszkadzać w działalności scjentologów.

Hubbard Colleges, sieć ośrodków szkoleniowych, licencjonowanych przez Kalifornijskie Biuro ds. Prywatnej Edukacji Wyższej i Zawodowej jako instytucja uprawniona do wydawania stopni policealnych (*post-secondary degree*). Zarejestrowana jako ośrodek edukacji ustawicznej w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Edukacji Ustawicznej

¹⁹ B. A. *Scientology Kirche Deutschland e.V. -1984*, [w:] *Handbuch Religiose Gemeinschaften*, red. H. Relter-M. Kiessig, Aachen 1985, s. 687.

²⁰ N. Potthoff, dz. cyt., s. 261, 270.

Dianetyka, *dia* (gr.) i *nous* rozum, dosłownie przez rozum, przedstawiana jest jako technologia uzdrowienia duchowego. Według zwolenników, jako technika abstrahuje od religii, kościoła oraz jakiegokolwiek ideologii lub wiary.

i Szkoleń, i jest członkiem Kalifornijskiego Stowarzyszenia Prywatnych Szkół Policealnych²¹.

New Era, New Era Publication, organizacja wydawnicza, z siedzibą główną w Kopenhadze, w USA wydawnictwo nosi nazwę *Brigde Publication*. Wydawnictwa scjentologów trafiające do Polski drukowane są w Kopenhadze. Wśród periodyków wydawanych przez ruch należy wymienić chociażby: „*Advance*”, „*Auditor*”, „*Crusader*”, „*Freedom*”.

RPF (*Rehabilitation Project Force*), obozy karne resocjalizujące nieproduktywnych internowanych scjentologów²².

RTC (*Religious Technology Center*) korporacja religijna w Kalifornii, której głównym celem jest obrona religii scjentologii. Jest właścicielem znaków służbowych i znaków firmowych, którymi posługują się scjentolodzy w czasie wykonywania czynności służbowych a także produktów. Prawa te obejmują wszystkie wygłoszone i napisane dzieła L. Rona Hubbarda, łącznie z całą jego twórczością pisarską.

WISE (*World Institute of Scientology Enterprises*), organizacja mająca na celu propagowanie nauk scjentologicznych w przemyśle, gospodarce, polityce. Łączy i jednoczy prowadzone metodami scjentologicznymi przedsiębiorstwa w duże konsorcja, w celu większej efektywności, np. spekulacji giełdowych, podejmowania dużych przedsięwzięć w celu transakcji nieruchomościami. To ostatnie to dziś najważniejsze źródło dochodów koncernu scjentologów. Przedsiębiorcy i handlowcy są związani z instytucją WISE umowami licencyjnymi. Związek z WISE jest ponad wszelkie inne zobowiązania dotyczące państwa czy społeczeństwa²³. Jak podaje samo WISE, 180 tys. organizacji na całym świecie stosuje Hubbard Management System. Elementy podstawowe technologii Hubbarda to: tablica organizacyjna, zarządzanie statystyczne, działający system komunikacji wewnętrznej, szkolenia wewnętrzne oraz standardowy system finansowy zapewniający płynność finansową firmy. W Europie Środkowej do WISE należy 380 członków - od jednoosobowych podmiotów po firmy liczące 500 pracowników²⁴.

²¹ Tamże, s. 265.

²² Tamże, s. 268.

²³ Tamże, s. 270-271.

²⁴ *Rozmowa z prezesem Światowego Instytutu Przedsiębiorstw Scjentologicznych na Europę Środkowo-Wschodnią (WISE)*- Imre Toth z Węgier, <http://manageria.gazeta.pl/manageria/1,85811,4951494.html>, (dostęp 29.12.2009 r.).

ZZM (Związek Zaangażowanych Menedżerów), organizacja mająca na celu zaszczepianie ideologii scjentologicznej w najwyższych kręgach kierowniczych niemieckiej gospodarki, założona w 1984 r. w Dusseldorfie.

Praktyki, terapie, kursy

Scjentolodzy z powodzeniem prowadzą kursy komunikacji. Proponują swoją usługę firmom, korporacjom, osobom i środowiskom, dla których właściwe sposoby komunikacji stanowią niezbędny element działalności. Pamiętać jednak należy, że kursy te odbywają się w oparciu o pracę i wiedzę R. L. Hubbarda. Praktyczne poradniki pomyślnego życia dotyczą nie tylko dziedziny komunikacji, ale także podstaw organizacji, asysty przy chorobach i urazach, rozwiązywania konfliktów, pomocy dzieciom, rozwiązywania problemów niebezpiecznego środowiska, rozwiązywania problemów narkomanii i alkoholizmu, zwiększenia wydajności i produktywności pracy, poprawienia życia, technik odzyskiwania wiary w siebie, rozwiązywania konfliktów małżeńskich, *public relation*, sztuki uczenia się i osiągania swoich celów, rozumienia innych ludzi, itp.²⁵.

W 2002 r. w Paryżu stowarzyszenie zostało ukarane przez sąd grzywną za złamanie prawa do tajemnicy danych informatycznych. Karę w wysokości 8 tys. euro dla stowarzyszenia i 2 tys. euro dla jego przewodniczącego zasądono z powodu przechowywania na dyskach komputerowych danych byłych członków sekty. Dane miały często charakter poufny i dotyczyły sfery prywatnej. Mimo niewielkich kar osoby poszkodowane przez scjentologów uznały wyrok za sukces, gdyż po raz pierwszy we Francji oskarżono i skazano organizację scjentologów. Do roku 2002 wyroki sądowe dotyczyły wyłącznie jej członków jako osób prywatnych²⁶.

Terapie i pomoc alkoholikom, narkomanom, więźniom (Narconon lub Criminon). Narconon został współzałożony przez Rona Hubbarda w 1966 r. Narconon zaprzecza związkom z scjentologią. Jednakże scjentologami są rzecznik grupy w Melbourne, przewodniczący Narcononu oraz sławny mecenas grupy Kate Ceberano. Ponadto, program Narcononu jest ściśle związany z pracami twórcy scjentologii, L. Rona Hubbarda²⁷.

Doktryna scjentologów odwołuje się do poznania człowieka, jego psychologii i podświadomości oraz głęboko ukrytych mechanizmów wpływających nie tylko na zachowanie, ale też jego zdrowie psychiczne i fizyczne. Za wszelkie niepowodzenia i dramaty odpowiadają tak zwane engramy, emocje głęboko ukryte „w umyśle reaktywnym, który jedynie rejestruje fakty nieświadomie lub podświadomie i reaguje na nie bez możliwości przeanalizowania ich”²⁸. Należy oczyścić umysł z tych obciążeń, to znaczy odkryć je, uświadomić ich negatywny wpływ na cały organizm i usunąć w sposób bezpowrotny.

²⁵ B. A. , *Komunikacja, Z podręcznika scjentology*, Copenhagen 2006, s. 57-61.

²⁶ Depesza Katolickiej Agencji Informacyjnej, 2002.05. 21.

²⁷ *Narconon nieaktualny i niedokładny - twierdzą badacze*, San Francisco Chronicle, <http://www.psychomanipulacja.pl/akt/63.htm> (dostęp 30.10.2009 r.).

²⁸ M. Monikowski, *Technologiczny buddyizm - czyli podstawy wiary i praktyki scjentologów*, <http://www.magazyn.ekumenizm.pl/content/article/20050211130247335.htm>, (dostęp 29.10.2009 r.).

Mają umożliwić to specjalne sesje auditingu. Terapia polega na zastosowaniu techniki pytań, która jest po części przesłuchaniem, po części, hipnozą, spowiedzią i wydobywa z podświadomości negatywne przeżycia bólu i cierpienia oraz fobie dotyczące urazów fizycznych, np. strachu przedporodowego. Audytor zadaje pytania, adept odpowiada, a jego odpowiedzi są spisywane i archiwizowane. W czasie seansów używa się instrumentu zwanego *e-metr* (rodzaj galwanometru)²⁹. Właściwa tożsamość człowieka określana jest jako *thetan*, wieczny i niezniszczalny, pozbawiony materii który podlega reinkarnacji, rodzaj nadczłowieka. Celem scjentologii jest uzyskanie osobowości w stanie tzw. *czynnego thetana (operating thetan)*³⁰.

Terapia ta jest jednak bardzo kosztowna i długotrwała. Aby np. przetrwać wojnę nuklearną, zalecany jest kurs *Rundown of purification* (koszt - 2750 USD), który obejmuje cztery godziny sauny dziennie przez 15 dni, plus dawki niacyny³¹.

„Oczyszczaniem” (*clearing*) umysłu zajmują się audytorzy, specjalnie wyszkoleni psychologowie Kościoła Scjentologicznego. Zanim jednak nimi zostaną, kończą kosztowne dwunastostopniowe szkolenia, opierające się w dużym stopniu na technikach religii Wschodu. Każdy kolejny krąg duchowego wtajemniczenia pochłania coraz więcej gotówki. Daje jednak uprawnienia do penetrowania podświadomości innych zagubionych i potrzebujących pomocy³².

Zakończenie

Ron L. Hubbard opracował własny system psychologiczny nazywany dianetyką, zapożyczając liczne techniki psychoterapeutyczne z psychoanalizy, buddyzmu tybetańskiego i magii Crowleya. Scjentologia ma różne szyldy i nazwy. Przedstawiana bywa nawet jako technologiczny buddyzm czy technologiczny gnostycyzm, jednak bez względu na szyldy jej składowe to: magiczne praktyki i filozofia Wschodu, struktura organizacyjna Zachodu oraz działanie i język technologiczny XXI wieku³³.

Jak zauważa Maciej Szostak, doktryna scjentologów opiera się na przekonaniu, iż posiadają oni technologię regeneracji ludzkości, w tym podwyższenie współczynników ilorazu inteligencji oraz podwyższenie samooceny poprzez wzrost pewności siebie³⁴. Szostak pisze o około 18 tysiącach przedsięwzięć działających według scjentologicznego schematu na terenie Niemiec. Szacuje się, że Kościół Scjentologiczny, jak większość NRR, powołuje do życia różnego typu organizacje jemu podległe i działające na jego korzyść, o których mowa była wyżej. Tak bogata działalność i powoływanie licznych orga-

²⁹ *Wspomnienia byłej scjentolog*, rozmowa z Marią Pia Gardini, <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/V/VS/niedziela200939-scjentolog.html>, (dostęp 29.10.2009 r.).

³⁰ M. Tworuschka-U. Tworuschka, *Religie świata. Inne religie*, t. VI, Warszawa 2009, s. 196.

³¹ J. Vernet, *Sekty*, Warszawa 1998, s. 122.

³² Por., *Scientology Kirche Deutschland e.V. -1984*, [w:] *Handbuch Religiöse Gemeinschaften*, dz. cyt., s. 689-695.

³³ M. Monikowski, *Technologiczny buddyzm*, art. cyt.

³⁴ M. Szostak, *Sekty destrukcyjne. Studium metodologiczno-kryminalistyczne*, Kraków 2001, s. 146-150.

Organizacja posiada różny status prawny w zależności od kraju. W USA funkcjonuje jako Kościół, w Europie uchodzi za sektę. Na Starym Kontynencie doskonale funkcjonuje pod szyldem fundacji pozarządowych, stowarzyszeń i innych organizacji non profit. Znajduje poparcie w kręgach wpływowych polityków i dyplomatów.

nizacji możliwe jest dzięki temu, że organizacja posiada różny status prawny w zależności od kraju. W USA funkcjonuje jako Kościół, w Europie uchodzi za sektę. Na Starym Kontynencie doskonale funkcjonuje pod szyldem fundacji pozarządowych, stowarzyszeń i innych organizacji *non profit*. Znajduje poparcie w kręgach wpływowych polityków i dyplomatów. W obronie Kościoła Scjentologicznego stawali dyplomaci rządu Stanów Zjednoczonych i ONZ. Podstawą not dyplomatycznych jest powoływanie się na zagrożenie wolności jednostki. Inwigilację i procesy sądowe wyznawców scjentologii nie rzadko uznawano za łamanie praw człowieka. Za sektę scjentologia uznana została w unijnym raporcie parlamentarnym z 1995 r., choć jej działalność nie została zakazana. Odnotowano jej wielokrotne zatargi z prawem, szczególnie w Niemczech i we Francji. Szczególnym nadzorem objęta jest na terenie Niemiec.

W Niemczech 11 grudnia 1990 r. sąd administracyjny w Hamburgu uznał Kościół Scjentologiczny za „przedsiębiorstwo ukierunkowane na przynoszenie zysków”. Prawomocność tego orzeczenia została potwierdzona wyrokiem sądu administracyjnego w Kolonii 11 listopada 2004 r. W Niemczech scjentologów oskarża się o dążenie do przejęcia kontroli nad gospodarką. Mają oni zakaz pracy w służbach publicznych, wstrzymano również zamówienia publiczne dla ich firm. Do chwili obecnej organizacja objęta jest stałą obserwacją Urzędu Ochrony Konstytucji (odpowiednik polskiego ABW)³⁵.

We Francji 23 scjentologów znalazło się na ławie oskarżonych pod zarzutem wyłudzenia pieniędzy, nielegalnego uprawiania medycyny i nieumyślnego spowodowania śmierci (jeden z wyznawców popełnił samobójstwo, gdyż nie udało mu się oszczędzić pieniędzy na kolejny kurs). W 1995 r. pierwsza we Francji organizacja scjentologiczna została rozwiązana, ponieważ uchylała się od płacenia podatków, powołując się na status Kościoła, którego jej nie przyznano. Po jakimś czasie wznowiła jednak swoją działalność.

W 1999 r. skazano za oszustwo kolejnych pięciu członków sekty. W 2003 r. na organizację nałożono karę finansową za niezgodnie z prawem przechowywanie akt byłych członków. We Francji konkretne zarzuty przeciwko scjentologom dotyczą „zorganizowanego oszustwa grupowego”, a także – w przypadku niektórych członków organizacji – „nielegalnego praktykowania farmacji”.

³⁵ M. Tworuschka-U. Tworuschka, dz. cyt., s. 197.

Na karę 600 tysięcy euro sąd w Paryżu skazał dwie główne francuskie struktury wspólnoty scjentologicznej za „zorganizowane oszustwo”. Pozwolił jednak na kontynuację działalności sekty³⁶.

W Polsce wciąż brak szczegółowych informacji na temat pracy scjentologów. Jak wynika z analiz medioznawców, sekty w polskim dyskursie publicznym jawią się jako organizacje wykorzystujące swoich członków, stosujące pranie mózgu i psychomanipulację³⁷. Jednocześnie istnieje szereg wydawnictw i pism propagujących bezkrytycznie komercyjną ezoterykę, stanowiącą składową wielu destrukcyjnych ruchów religijnych, w tym scjentologii.

Warto zauważyć, że obok istnienia ruchów i stowarzyszeń antykultowych nie funkcjonują w Polsce stowarzyszenia, mające na celu pomoc członkom sekt, którzy dopiero pragną je porzucić. Na problem ten we Włoszech wskazuje Maria Pia Gardini, która opuściła scjentologów dopiero po trzech latach prób. Wcześniej, bezwiednie dała się wciągnąć w mechanizm organizacji, polegający na zdobywaniu kolejnych stopni, możliwych do osiągnięcia tylko po opłacaniu coraz to droższych kursów. W efekcie, w kasie scjentologów zostawiła ok. półtora miliona dolarów³⁸.

Nie istnieją dokładne dane ani statystyki o organizacji scjentologów w Polsce ani w Europie. Nie wiemy wiele o tych, którzy organizację porzucili. Ani o tym, jak wygląda ich powrót do społeczeństwa. Dopiero naruszenie prawa przez sektę, kieruje w jej stronę uwagę opinii publicznej i odpowiednich organów państwa. Tymczasem tym, na co szczególnie warto zwrócić uwagę, jest zachwianie zdrowia umysłowego poszczególnych członków sekt, zniekształcające świat zewnętrzny, zaburzone stany świadomości, głębokie stany alienacji. O ile np. we Włoszech, Niemczech czy Francji powoływane są instytucje rządowe (np. Sekcja Antysekt), regularnie monitorujące patologie wokół sekt, o tyle w Polsce mamy do czynienia z bagatelizacją tych problemów. Szarą liczbą jest liczba samobójstw czy tragicznych wypadków, związanych z działalnością destrukcyjnych kultów.

W Polsce w Raporcie o niektórych zjawiskach związanych z działalnością sekt sporządzonym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w 2000 r. hasło scjentologia w ogóle się nie pojawiło. Z kolei w VII rozdziale raportu o Stanie Bezpieczeństwa Państwa pt. *Sekty i niektóre związki wyznaniowe w Polsce*, sporządzonym przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego przy Prezydencie Rzeczypospolitej w 1995 r., w krótkiej notce o Kościele Scjentologicznym czytamy, że „Kościół ten określany jest mianem <<mafii religijnej>>, zaś zagrożenia ze strony Kościoła Scjentologicznego przejawiają się m.in. w podejmowaniu działań dążących do wyłudzenia środków materialnych na tzw. orientalne techniki odnowy psychicznej”³⁹.

³⁶ <http://www.iap.pl/?id=wiadomosci&nrwiad=391207> (dostęp 29.11.2009).

³⁷ M. Bartnicki, *Obraz sekt w dyskursie publicznym na podstawie analizy artykułów prasowych z lat 2000-2007*, „Studia Medioznawcze” 2008, nr 1, s. 69.

³⁸ M. P. Gardini, *Byłam scjentologiem*, Radom 2008, s. 16-17.

³⁹ *Raport o stanie bezpieczeństwa państwa*, rozdz. VII, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 1995.

MEDIALNA MASKARADA

Kościół Scjentologiczny od czasu gdy w 1993 r. organizacja ubiegała się w Polsce o oficjalną rejestrację, miał dość czasu, by zbudować nowe szyldy i fasady, podejmując różne formy oficjalnej i nieoficjalnej działalności. Wiadomo, że od chwili upadku muru berlińskiego nieoficjalne misje scjentologiczne rozpoczęły swoją pracę w całej Europie Środkowej. Liczne zasłony, jakimi posługują się scjentolodzy, mogą skutecznie uniemożliwić rzeczywiste rozpoznanie ich działań na terenie naszego kraju. ■

O AUTORZE:

Hanna Karp - doktor nauk teologicznych , w zakresie religiologii, medioznawca. Studia w: UKSW w Warszawie, PAT w Krakowie, Westfälische Wilhelms-Universität w Münster. W obszarze jej zainteresowań naukowych znajduje się szeroko rozumiana tematyka cywilizacyjna, szczególnie z zakresu New Age, sekt, nowych ruchów religijnych, a także świat współczesnych mediów. Wydała książki: *Quo vadis Nowa Ero? New Age w Polsce*, Warszawa 1999 (pod nazwiskiem rodzimym Karaś), *Cuda na sprzedaż. Oblicza polskiej transformacji*, Toruń 2008. Jest także współautorką prac zbiorowych: *ABC o New Age* (Tychy 2005), *Ezoteryzm, okultyzm, satanizm w Polsce* (Kraków 2005), *Apokalipsa-symbolika-tradycja-egzegeza (t. 1, Białystok 2006)*. Pracuje w WSKSiM w Toruniu, mieszka w Warszawie.